

सहायक पाठ्यक्रम :

पाठ्यक्रम का उद्देश्य— सहायक पाठ्यक्रम का उद्देश्य विद्यार्थियों को व्याकरण, लौकिक साहित्य एवं वैदिक साहित्य से सामान्यतः परिचित कराना है।

सामान्य नियम—

- सहायक पाठ्यक्रम एक वर्ष का है, इसमें दो सत्र हैं।
- प्रत्येक सत्र में चार प्रश्नपत्र होंगे, अतः सहायक पाठ्यक्रम में कुल आठ (८) प्रश्नपत्र होंगे।
- प्रत्येक पत्र १०० अङ्क का होगा, इसमें ८० अंक बाह्य परीक्षा के व २० अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कन के होंगे।
- आन्तरिक २० अङ्क में से १० अङ्क सत्र के मध्य ली जाने वाली लिखित परीक्षा के होंगे, ५ अङ्क कक्षा उपस्थिति के एवं ५ अङ्क संस्कृत संभाषण आदि अनुशासन के होंगे।
- प्रत्येक सत्र की बाह्य परीक्षा का समय ३ घण्टे निर्धारित है।
- परीक्षा का माध्यम संस्कृत ही रहेगा।

सहायकपाठ्यक्रमः (प्रथमसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतसाहित्यम्	८०	२०
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः	८०	२०
आङ्ग्लभाषा	८०	२०

सहायकपाठ्यक्रमः (द्वितीयसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतसाहित्यम्	८०	२०
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः	८०	२०
आङ्ग्लभाषा	८०	२०

सहायकपाठ्यक्रमस्य प्रथमसत्रम्

प्रथमपत्रम्- संस्कृतव्याकरणम्

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. सरलतमविधिः प्रथमभागः	२०
(क) विषयगतप्रश्नाः	२०
२. प्रथमावृत्तिः (प्रत्याहारसूत्रसहितः प्रथमोध्यायः)	४०
(क) पदच्छेदः विभक्तिवचनं च	१०
(ख) समासः	१०
(ग) अर्थोदाहरणे	१०
(घ) शब्दसिद्धिः	१०
३. अष्टाध्यायी (अध्यायः- १-४)	२०
(क) सूत्र कण्ठस्थीकरणम्	१०
(ख) सूत्रपूर्तिः	०५
(ग) सूत्राणामध्यायपादसंख्याज्ञापनम्	०५

सहायकग्रन्थाः-

१. सरलतमविधिः- श्री ब्रह्मदत्तजिज्ञासुविरचितः
 प्रकाशकः- रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा ।
२. प्रथमावृत्तिः- श्री ब्रह्मदत्तजिज्ञासुविरचितः
 प्रकाशकः- रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा ।
३. अष्टाध्यायी- महर्षिपाणिनिकृता
 प्रकाशकः- रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा ।

सहायकपाठ्यक्रमस्य प्रथमसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. प्रारम्भिकरचनानुवादकौमुदी	२०
(क) आर्यभाषावाक्यानां संस्कृतानुवादः	०५
(ख) शब्दरूपस्मरणम्	०५
(ग) धातुरूपस्मरणम्	०५
(घ) वाक्यरचना	०५
२. अभिनवपाठावलिः (प्रथमभागः)	२०
(क) कथाविषयकप्रश्नाः / पर्यायवाचिज्ञापनम्	१०
(ख) गद्यस्य पद्यस्य वा आर्यभाषानुवादः	१०
३. हितोपदेशः	२०
(क) गद्यकारस्य परिचयः / स्वशब्दैः कथालेखनम्	१०
(ख) श्लोकव्याख्या / स्वाभावचित्रणम्	१०
४. वैराग्यशतकम् (चयनितश्लोकसंख्याः -	
१-४, ६-१२, १४, १५, १८, २०-२३, २७-२९, ३१-३३,	
३५, ३८, ३९, ४२, ४३, ४७, ४९, ५१-५२, ६१, ६२, ६४,	
६६, ७३, ७५, ७७, ७९, ८९, ९१, ९२, ९४, ९५, ९७-९९)	२०
(क) श्लोकस्मरणम्	०५
(ख) श्लोकान्वयः / पदपदार्थज्ञानम्	०५
(ग) श्लोकव्याख्या	१०

सहायकग्रन्थाः-

१. प्रारम्भिकरचनानुवादकौमुदी- डा० कपिलदेव द्विवेदी
प्रकाशकः- विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी।
२. अभिनवपाठावलिः- विनायकलक्ष्मीकान्तशर्मविरचिता
प्रकाशकः- मैकमिलन् आणि कम्पनी लि०।
३. हितोपदेशः- नारायणपण्डितसंगृहीतः
प्रकाशकः- चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान देहली।
४. वैराग्यशतकम्- भर्तृहरिप्रणीतम्
प्रकाशकः- चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।

सहायकपाठ्यक्रमस्य प्रथमसत्रम्

तृतीयपत्रम्- वैदिकसिद्धान्तपरिचयः

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. वैदिकग्रन्थानाम्परिचयः	२०
(क) वेदपरिचयः	०५
(ख) दर्शनपरिचयः	०५
(ग) उपनिषत्परिचयः	०५
(घ) अन्यवैदिकग्रन्थपरिचयः	०५
२. वैदिकसिद्धान्तानाम्परिचयः	६०
(क) त्रैतवादः (ईश्वरः, जीवः, प्रकृतिः)	१०
(ख) वर्णाश्रमव्यवस्था	१०
(ग) पुरुषार्थचतुष्टयम्, त्रयी विद्या	१०
(घ) पञ्चमहायज्ञाः	१०
(ङ) षोडश संस्काराः	१०
(च) पुर्नजन्म, कर्मफलव्यवस्था	१०

सहायकग्रन्थाः—

१. षडङ्गपरिचयः— आचार्यः आनन्दप्रकाशः

प्रकाशकः— आर्ष शोध संस्थान, आलियाबाद, आन्ध्रप्रदेश ।

२. वेदविद्या प्रवेशिका— डा० दयानन्द भार्गव

प्रकाशकः— राजस्थान पत्रिका प्रकाशन ।

३. वैदिक शिक्षा—

प्रकाशकः— दिव्यप्रकाशन, दिव्ययोगमंदिरट्रस्ट, पतञ्जलि योगपीठ, हरिद्वार ।

४. वैदिकजीवन— प्रो० विश्वनाथ विद्यालंकार

प्रकाशकः— श्रीमती सावित्रीदेवी बागड़िया ट्रस्ट, न्यू अलीपुर, कोलकाता ।

५. वैदिकसिद्धान्तपरिचयावली— सम्पादकः प्रो० कर्नल स्वतन्त्र कुमार

प्रकाशकः— गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय हरिद्वार, उत्तराखण्ड ।

६. आर्यों के सोलह संस्कार— आचार्यः ज्ञानेश्वरार्यः

प्रकाशकः— वानप्रस्थ साधक आश्रम रोजड़, गुजरात ।

७. क्रान्तिबीज

प्रकाशकः— दिव्यप्रकाशन, दिव्ययोगमंदिरट्रस्ट, पतञ्जलि योगपीठ, हरिद्वार ।

८. व्यवहारकाल एवं साधनाकाल का योग

प्रकाशकः— दिव्यप्रकाशन, दिव्ययोगमंदिरट्रस्ट, पतञ्जलि योगपीठ, हरिद्वार ।

सहायकपाठ्यक्रमस्य द्वितीयसत्रम्

प्रथमपत्रम्- संस्कृतव्याकरणम्

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. प्रथमावृत्तिः (द्वितीयतृतीयाध्यायौ)	५०
(क) पदच्छेदः विभक्तिवचनं च	१०
(ख) समासः	१०
(ग) अर्थोदाहरणे	१०
(घ) शब्दसिद्धिः	२०
२. अष्टाध्यायी(अध्यायः- ५-८)	३०
(क) सूत्र कण्ठस्थीकरणम्	१०
(ख) सूत्रपूर्तिः	०५
(ग) सूत्राणामध्यायपादसंख्याज्ञापनम्	०५

सहायकग्रन्थाः-

१. प्रथमावृत्तिः- श्री ब्रह्मदत्तजिज्ञासुविरचितः
 प्रकाशकः- रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा।
२. अष्टाध्यायी- महर्षिपाणिनिकृता
 प्रकाशकः- रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा।

सहायकपाठ्यक्रमस्य द्वितीयसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. रचनानुवादकौमुदी	२०
(क) आर्यभाषावाक्यानां संस्कृतानुवादः	०५
(ख) उपपदविभक्तीनां प्रत्ययान्तशब्दानां च प्रयोगः	०५
(ग) धातुरूपस्मरणम्	०५
(घ) निबन्धलेखनम्	०५
२. अभिनवपाठावलिः (द्वितीयभागः)	२०
(क) शब्दार्थः	०५
(ख) अपठितगद्यस्य आर्यभाषानुवादः	०५
(ग) स्वोपज्ञकथालेखनम् (स्वनिर्मितकथालेखनम्)	१०
३. रघुवंशम् (प्रथमसर्गः)	२०
(क) महाकवेः परिचयः / महाकाव्यस्य स्वरूपम्	१०
(ख) श्लोकव्याख्या / श्लोकेषु काव्यसौन्दर्यम्	१०
४. नीतिशतकम् (श्लोकसंख्याः -	
१, ३, ७, ८, १०-१३, १५-१७, १९-२९,	
३२, ३८, ४०, ४२, ४३, ५१, ५४, ५५,	
५८, ६०, ६२-६५, ६७, ६८, ७३, ७५, ७६, ७८, ७९,	
८२, ८३, ८४, ८६, ९९, १०३, १०५, १०८)	२०
(क) श्लोकस्मरणम्	०५
(ख) श्लोकान्वयः	०५
(ग) श्लोकव्याख्या	१०

सहायकग्रन्थाः—

१. रचनानुवादकौमुदी— डा० कपिलदेव द्विवेदी
प्रकाशकः— विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी।
२. अभिनवपाठावलिः— विनायकलक्ष्मीकान्तशर्मविरचिता
प्रकाशकः— मैकमिलन् आणि कम्पनी लि०।
३. रघुवंशम्— महाकविकालिदासविरचितम्
प्रकाशकः— चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
४. नीतिशतकम्— भर्तृहरिप्रणीतम्
प्रकाशकः— चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

सहायकपाठ्यक्रमस्य द्वितीयसत्रम्

तृतीयपत्रम्- वैदिकसिद्धान्तपरिचयः

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. आर्योद्देश्यरत्नमाला	१०
(क) शब्दपरिभाषालेखनम्	१०
२. व्यवहारभानुः	१०
(क) व्यवहारशिक्षाविषयकप्रश्नाः	१०
३. गोकुरुणानिधिः	१०
(क) गोरक्षालाभाः	०५
(ख) गोहिंसायाः हानयः	०५
४. सत्यार्थप्रकाशः (समुल्लासाः- १, २, ३, ५, ६, १०)	५०
(क) ईश्वरनामव्याख्या / मङ्गलाचरणसमीक्षा	१०
(ख) बालशिक्षाविषयः / भूतप्रेतजन्मपत्रसूर्यादिग्रहसमीक्षा	१०
(ग) अध्ययनाध्यापनविषयः / ब्रह्मचर्योपदेशः	१०
(घ) वानप्रस्थसंन्यासाश्रमविधिः	१०
(ङ) राजधर्मविषयः / आचारानचारभक्ष्याभक्ष्यविषयः	१०

सहायकग्रन्थाः-

१. आर्योद्देश्यरत्नमाला- महर्षिदयानन्दकृतः
प्रकाशकः- आर्ष साहित्य प्रचार ट्रस्ट, देहली।
२. व्यवहारभानुः- महर्षिदयानन्दकृतः
प्रकाशकः- रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरयाणा।
३. गोकुरुणानिधिः- महर्षिदयानन्दकृतः
प्रकाशकः- वैदिकपुस्तकालयम् अजमेर, राजस्थान।
४. सत्यार्थप्रकाशः- महर्षिदयानन्दकृतः
प्रकाशकः- आर्ष साहित्य प्रचार ट्रस्ट, देहली।

पुराना

सहायकपाठ्यक्रमस्य प्रथमसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. प्रारम्भिकरचनानुवादकौमुदी	२०
(क) विषयगतप्रश्नाः	२०
२. अभिनवपाठावलिः (प्रथमभागः)	२०
(क) पदच्छेदः विभक्तिवचनं च	१०
(ख) समासः	१०
(ग) अर्थोदाहरणे	१०
(घ) शब्दसिद्धिः	१०
३. हितोपदेशः	२०
४. वैराग्यशतकम् (श्लोकसंख्याः -	
१-४, ६-१२, १४, १५, १८, २०-२३, २७-२९,	
३१-३३, ३५, ३८, ३९, ४२, ४३, ४७, ४९,	
५१-५२, ६१, ६२, ६४, ६६, ७३, ७५, ७७, ७९,	
८९, ९१, ९२, ९४, ९५, ९७-९९)	२०

सहायकग्रन्थाः-

१. प्रारम्भिकरचनानुवादकौमुदी- डा० कपिलदेव द्विवेदी
प्रकाशकः- विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी।
२. अभिनवपाठावलिः
प्रकाशकः-
३. हितोपदेशः- नारायणपण्डितसंगृहीतः
प्रकाशकः- चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान देहली।

सहायकपाठ्यक्रमः (प्रथमसत्रम्)

(१) प्रथमपत्रम्

संस्कृतव्याकरणम्— सरलतमविधिः (प्रथमभागः)

प्रथमावृत्तिः (अध्यायः- १)

अष्टाध्यायीस्मरणम् (अध्यायः- १, २)

अन्तर्मूल्याङ्कनम्

(२) द्वितीयपत्रम्

संस्कृतसाहित्यम्— रचनानुवादकौमुदी (प्रथमभागः)

अभिनवपाठावलिः (प्रथमभागः)

हितोपदेशः

वैराग्यशतकम् (५० श्लोकाः)

अन्तर्मूल्याङ्कनम्

(३) तृतीयपत्रम्

वैदिकसिद्धान्तपरिचयः—

वैदिकग्रन्थानाम् परिचयः

वैदिकसिद्धान्तानाम् परिचयः

अन्तर्मूल्याङ्कनम्

(४) चतुर्थपत्रम्

आङ्ग्लभाषा— बी० ए० प्रथमवर्षवत्।

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

२०

४०

२०

२०

पूर्णाङ्काः - १००

२०

२०

२०

२०

२०

पूर्णाङ्काः - १००

२०

६०

२०

सहायकपाठ्यक्रमः (द्वितीयसत्रम्)

(१) प्रथमपत्रम्	पूर्णाङ्कः - १००
संस्कृतव्याकरणम्— प्रथमावृत्तिः (अध्यायः- २, ३)	५०
अष्टाध्यायीस्मरणम् (अध्यायः- ३, ७, ८)	३०
अन्तर्मूल्याङ्कनम्	२०
(२) द्वितीयपत्रम्	पूर्णाङ्कः - १००
संस्कृतसाहित्यम्— रचनानुवादकौमुदी (द्वितीयभागः)	२०
अभिनवपाठावलिः (द्वितीयभागः)	२०
रघुवंशम् (प्रथमसर्गः)	२०
नीतिशतकम् (५० श्लोकाः)	२०
अन्तर्मूल्याङ्कनम्	२०
(३) तृतीयपत्रम्	पूर्णाङ्कः - १००
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः— आर्योद्देश्यरत्नमाला	१०
व्यवहारभानुः	१०
गोकरुणानिधिः	१०
सत्यार्थप्रकाशः (१, २, ३, ५, ६, १०)	५०
अन्तर्मूल्याङ्कनम्	२०
(४) चतुर्थपत्रम्	
आङ्ग्लभाषा— बी०ए० प्रथमवर्षवत्।	

आचार्यपाठ्यक्रमः

आचार्यपाठ्यक्रमः

पाठ्यक्रम का उद्देश्य— आचार्यपाठ्यक्रम का उद्देश्य विद्यार्थियों को व्याकरण, लौकिक साहित्य एवं भाषा विज्ञान से गहनतया परिचित कराना है।

सामान्य नियम—

- आचार्यपाठ्यक्रम दो वर्ष का है, इसमें चार सत्र हैं।
- प्रत्येक सत्र में चार प्रश्नपत्र होंगे, अतः आचार्यपाठ्यक्रम में कुल सोलह (१६) प्रश्नपत्र होंगे।
- प्रत्येक पत्र १०० अङ्क का होगा, इसमें ८० अंक बाह्य परीक्षा के व २० अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कन के होंगे।
- आन्तरिक २० अङ्क में से १० अङ्क सत्र के मध्य ली जाने वाली लिखित परीक्षा के होंगे, ५ अङ्क कक्षा उपस्थिति के एवं ५ अङ्क संस्कृत संभाषण आदि अनुशासन के होंगे।
- प्रत्येक सत्र की बाह्य परीक्षा का समय ३ घण्टे निर्धारित है।
- अध्ययन-अध्यापन तथा परीक्षा का माध्यम संस्कृत ही रहेगा।

आचार्यपाठ्यक्रमः (प्रथमसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०

आचार्यपाठ्यक्रमः (द्वितीयसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०

आचार्यपाठ्यक्रमः (तृतीयसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०

आचार्यपाठ्यक्रमः (चतुर्थसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०